

Asia: VN/34927/2022

Lausuntopyyntö VNa maatalouden ja matkailun alaan kuuluvista kausiluonteista toimintaa sisältävistä toimialoista annetun VNan muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lapin ELY-keskuksen E-vastuualueen kommentit asetuksen muutokseen:

Asian tausta

On perusteltua, että Suomi ottaa käyttöön Ruotsissakin sovellettavan mallin, jossa poimijat ovat työsuhteessa. On myös ennustettavissa, että uusi toimintamalli parantaa jatkossa yhteistyötä Thaimaan viranomaisten kanssa. Suomalaisillakin yrityksillä lienee kokemusta naapurimaan mallista ja tietoa siitä, miten poimijoiden ansiotasolle käy eri malleissa. Hyvinä satovuosina Suomessa toteutettu malli on mahdollistanut paremmat poimintatulot, mutta poimijoiden taloudellisten riskien pienentäminen on tähän verrattuna merkityksellisempi asia, kun harkitaan kokonaisuutta.

Pääasialliset vaikutukset

Uusi toimintamalli antaa poimijoille taloudellista turvaa, kun suojana on työntekijän turvaksi tehty lainsäädäntö. Palkkauskaan ei sinänsä poista ihmiskaupan mahdollisuutta ja onkin lain

voimaan tultua oltava erityisen tarkkana, millaisiin työsuhteisiin poimijat jatkossa palkataan ja täyttävätkö työnantajat kaikki lain edellyttämät velvoitteet. Myös palkatussa kausityössä on ilmennyt monia ongelmia, kun palkattavat tulevat ulkomailta. Marjayrityksillä ei ole välttämättä kiinnostusta toimia itse työnantajina, vaan väliin voi muodostua välittäjätahoja, joilla on omia taloudellisia intressejä ja joilla poimijoiden hyviin työolosuhteisiin ei kiinnitetä huomiota.

Oikeudenmukaisen toimintamallin toteuttaminen voisi onnistua myös muuttamalla marjalakia tai sopimalla kausityölle sen suuruinen minimikorvaus, joka takaisi, ettei poimija huononakaan vuonna joudu tappiolle.

Jos ulkomailta halutaan Suomeen poimijoita, paras ratkaisu olisi löytää se joukko, jota kiinnostaa poimintatyö siinä määrin, että he voisivat sitoutua siihen alustavasti useampana kasvukautena. Näin opastus olisi helpompaa ja koko järjestelmän ennakoitavuus paremmalla pohjalla. Tähän voisi myös kehittää kannustimia.

Palkkatyömallin mahdollinen soveltaminen jo tulevana satokautena aiheuttaa yrityksille todennäköisesti suuria vaikeuksia, sillä valmistautumisaika jää todella lyhyeksi. Käytännön järjestelyille uhkaa jäädä niin vähän aikaa, että se vaarantaa koko keruuketjun toimivuuden.

Olisi ollut myös toivottavaa, että asiasta olisi tehty yritysvaikutusten arviointia, koska ketjun toimivuus vaikuttaa jalostavaan teollisuuteen ja kuluttajiin saakka. Tutkimukseen perustuva päätöksenteko antaisi varmuutta järjestelmän toimivuudesta paitsi poimijoiden, myös alalla toimivien yritysten kannalta. Mitä vähemmän kotimaista marjaa poimitaan, sitä enemmän sitä tuodaan suomalaisiinkin ruokapöytiin ulkomailta. Tämä näkyisi piankin kaupoissa, koska kaupallinen poiminta on pääosin ulkomailta tulevien poimijoiden varassa.

Haasteeksi koko suunnitellulle uudelle järjestelmälle voi tulla myös työn teettäminen toisen

maalla eli jokamiehen oikeuksien rajausta: tämä nousee varmasti keskusteluihin jo ensi kesänä. Ulkomaisiin poimijoihin on vuosien kuluessa jo totuttu eikä heidän toiminnastaan aiheutu nykyisin enää niin paljon kipakkaa palautetta kuin toiminnan alkuaikoina, mutta uusi tilanne voi kärjistää tilanteita uudelleen. Toivottavaa olisi, että uusi palkkausmalli ei ainakaan alkuvaiheessa toisi yrityksille lisäkustannuksia sen takia, että poimijat hyödyntävät jokamiehen oikeuksia. Jos malli ei käytännössä toimi ja vaarantaa maanomistajien oikeutta omaan alueeseensa, asia on syytä ottaa pöydälle.

Suomella on edelleen kaikki mahdollisuudet profiloitua erinomaiseksi luonnontuotteiden tuottajamaaksi, kun poiminta tehdään vastuullisesti ja alalla opitaan ennakoimaan riskejä. Meillä on edelleen hyödyntämättä myös sellaisia luonnossamme olevia arvoja, joita muilla mailla ei ole. Yksi tällainen on mm. Suomen metsien mahdollisuus tuottaa luomuluonnontuotteita ja edelleen laajentaa käytettävissä olevaa luomusertifioitua metsäalaa.

Lausunnon esittelijä ryhmäpäällikkö Anne Ristioja ja hyväksyjä E-vastuualueen johtaja Marja Perälä

Ristioja Anne
Lapin ELY - E-vastuualue, Lapin ELY-keskus